

ח. מכתב מזכרון מאיר לאנגליה

צ"ד עש"ק וארא כ"ז טבת תשס"ב

הוד כבוד ידינ"ע רומעכתר"ה שליט"א

נעימות בימינכם נלח!

קבלתי את מכתב קדשו היקר בעש"ק ויחי ואבקש סליחתו ומחילתו על איחור כתיבתי.

מש"כ כח"ר לבאר את הדין דמדדה עמו עד פרסה צ"מ ל"ג א' לגירסת הגר"א דמיירי בהשגת אצידה - הדברים נעימים ונחמדים טובא.

תלי"ת שלומדים פרק הזהב צ"ד.

א) למה במשנה האחרונה דפ' המפקיד מ"ג ב' מדברים על רביעית יין? הלא בדין הראשון דגזילה השיעור הוא בפרוטה לענין חיוב השגה.

ובדין השני דשליחות יד ע"י חסרון רביעית למה צריך רביעית לזה? הלא סגי בחסרון דפרוטה, ואולי אפילו פחות מפרוטה, למאי דפסק הרמב"ם שאיסור תורה דגניזה וגזילה הוא גם בפחות מפרוטה [וכתב המ"מ דהוא מדין חצי שיעור חסור מן התורה], וא"כ אולי גם לענין החסרון דשליחות יד סגי בפחות מפרוטה, עכ"פ מה ענין רביעית לכאן?

ט. מכתב מזכרון מאיר לאנגליה

צ"ד אור ליום ד' בא' ג' שבט תשס"ב

שלו' רב וכת"ס לרומעכתר"ה ידינ"ע היקר יקרים שליט"א

נעימות בימינכם נלח!

אחדשה"ט זיקרא דאורייתא

א) אבקשה נא מאד לבאר לי בגמרא הקדושה צ"מ פרק אלו מציאות דף ל"ב ע"א "תנינא להא דת"ר: פריקה בחנם, טעינה בשכר. ר"ש אומר: זו וזו בחנם. מאי טעמייהו

אפשר להקנות מע"ש ממון גבוה, צענין לאוקמה דמיירי שמקנה לו את הפירות בטבליהו.

אבל אחרי שיקנה המעות שלו לחצרו, והלה יחלל צלי חומש, ויחפסו המעות בקדושת מעשר שני, אין צורך שיקנה לו בחזרה את המעות, שיהיו קנויין לו בקנין גמור, וזה אי אפשר במע"ש לר"מ, וגם לא במעות מע"ש, אלא סגי שנותן לו שיוכל להעלותן לירושלים ולאכול בהם כרצונו צלי שיהי' לו דין במעות של זה, וכיון שהוא אוהבו יעשה כן ויתן לו, וא"כ שפיר מצי לחללן בדרך חילול, ואין צריך בדרך מקם דווקא, ואחרי החילול ירשה לו להשתמש בהמעות כרצונו, כמו המשאיר מעות מע"ש בירושלים לאוהביו או לעניים, שכתב רש"י בפסחים ז' א' ובצ"מ כ"ו א', ובפשוטו אולא גם לר' מאיר, ולכאן דברי הרש"ש הללו נ"ע.

אבל באמת דברי הרש"ש עשירים בזה במקום אחר בפסחים ז' א', יעוי"ש"ה שסובר הרש"ש שלר"מ בכלל לא שייך לתת גם צלי הקנאה, ומוקי להרש"י שם רק אליבא דר' יהודה, ובאמת בסוגריים שם נשאר הרש"ש צ"ע על הרמב"ם הל' מע"ש פ"ג שסותר מהי"ז להי"ח, עיי"ש"ה, ולפי"ז דברי הרש"ש דילן דצ"מ מ"ה ב' אולן לשיטתו דהרש"ש שם בפסחים ז' א'.

אבל הנה יעויין שם ב"אור שמח" הל' מע"ש פ"ג הי"ז וב"חזון יחזקאל" למסכת פסחים ז' א' שביארו שלר"מ אי אפשר שיהי' "קנוי" במתנה מע"ש ממון גבוה, אבל אפשר ליטנו לאחר צלי קנינים שיאכלנו בירושלים, וא"ש הי"ז והי"ח שצ"מ צ"ס, שצ"ה"ז מצואר שאינו יכול "להיקנות" במתנה, וצ"ה"ח מצואר שאפשר לתתו לאחר צלי קנינים.

ולפי"ז נ"ת ברש"י דילן דצ"מ מ"ה ב' למה צ"ייר דהפדיון בדרך מקם, והלא שפיר יכול לפדות גם בדרך חילול, ואח"כ יתן לו את המעות מע"ש צלי קנינים, אלא שיעשה בהם בירושלים כרצונו?

מה שהגמרא אמרה שהוא משום דעביד ליה נייח נפשיה, יעויי"ש, וישמח לב מבקשי ה'.

(ג) מזה דתנן צפרק הזהב מ"ט ז' "עד כדי שיראה לתגר או לקרובו", ואמרו על זה בגמרא דף נ"א ע"א "לוקח מקחו בידו כל היכא דאזיל מחוי ליה ואמרי ליה אי טעה אי לא טעה", - מזה למד הח"ח זיע"א בחלק ז' כלל ט' סי"א ובצמ"ח ס"ק ל"ב שמותר לגלות להמתאנה שהמוכר רימאו באופן שע"פ ד"ת יהי' הדין עמו שיהא יכול לחזור בו מהמקח הרע הזה [באונאה דיותר משמות], או שיחזיר לו האונאה [בשמות], אלא שצריך להיות נשלם כל הפרטים המצוירים שם.

ואם היתה האונאה בפחות משמות [דהוי מחילה], כתב הח"ח שם בסעיף י' "אפשר דאין לומר לו ועיין בצמ"ח", ובצמ"ח שם ס"ק כ"ז כתב: "פחות משמות וכו', דדין זה הי' לי ז"ע: מי נימא כיון דלכתחלה אסור לרמותו אפילו בפחות משמות, כמו שנפסק בח"מ צקי' רכ"ז, ממילא צריך להגיד לו, או דילמא כיון דהוא ספיקא דדינא, כמו שמוצא בהרא"ש צב"מ, דאפשר שאפילו לכתחלה מותר בפחות משמות, א"כ ממילא אסור מן הדין לילך ולרגל עליו, והוא בכלל לישנא זישא, ואפשר כיון דספיקא דאורייתא הוא, וזיל הכא לחומרא לענין אונאה, וזיל הכא לחומרא לענין סיפור", עכ"ל הח"ח זיע"א.

ושאלו צס"ד: למה כתב הח"ח זיע"א דלהאי גיסא שאסור לרמותו אפילו בפחות משמות "ממילא צריך להגיד לו", - איזה תועלת יהי' כשיגיד לו, והלא לא יוכל לתבוע מהמתאנה אונאתו בפחות משמות, דהויא מחילה, ומה ההיתר לספר להמתאנה שהמתאנה עשה איסור, מבלי שיהא שום תועלת מזה, הלא זה הוא איסור לשון הרע, שאסור לספר שפלוני עשה איסור, באופן שאין שום תועלת מזה?

ואם כוונת הח"ח זיע"א שיהי' נפקמ"נ לתועלת לפעם אחרת, וכמש"כ בצמ"ח ס"ק ל"ד שבאופן שיודע בהמתאנה שלא איש דברים הוא

דרבנן? דאי ס"ד כר"ש, לכתוב רחמנא טעינה, ולא בעי פריקה, ואנא חמינא: ומה טעינה, דלית זה <sup>אוצר החכמה</sup> צער בעלי חיים, וליכא חסרון כס, חייב, פריקה, דלית זה צער בעלי חיים, וחסרון כס, לא כל שכן, אלא למאי הלכתא כחציה רחמנא? לומר לך פריקה בחנם טעינה בשכר...".

ובענייני איני מציין: איך הי' אפשר ללמוד מלות עשה חדשה של פריקה מק"ו מטעינה, האם אפשר לחדש חיוז מלות עשה מק"ו?

דהנה ה"פני יהושע" צריש פרק כ"ד מצרכין בצרכות דף ל"ה כתב די"ל דצרכת הנהנין היא מדאורייתא, כיון שסברא היא שאסור ליהנות מן העולם בלא צרכה, והנלמד מסברא הוא דין דאורייתא, כדאמרינן למה לי קרא סברא הוא, ותמה על הפוסקים שכתבו שצרכת הנהנין מדרבנן.

ועל זה השיב הצ"ח שם: "אומר אני שזה שייך <sup>אוצר החכמה</sup> רק צדין מן הדינים כמו צכתוצות דף כ"ז מנין שהפה שאסור הוא הפה שהתיר, ובצ"ק דף מ"ו ע"ב מנין להממע"ה וכו', שבאלו המקומות מקשה הגמרא קרא למה לי סברא הוא.

אבל לומר על דבר שהוא מסברא שהוא חשוב מצוה דאורייתא זה לא שמענו, ואם הדבר כן לחנם נכתבו כל המצוות שהם שכליות, ועוד שסברא זו שאסור ליהנות מעוה"ז בלא צרכה סברא זו שייכא בכל צאי עולם, וא"כ יהי' צרכת הנהנין חובה גם על בני נח, אמתהה.

אלא ודאי הכוונה הוא, שכיון שהוא סברא, לכן תקנו חכמים צרכות הנהנין, עכ"ל הצ"ח זיע"א.

וא"כ ז"ע איך תתפרש הגמרא דילן לפי זה?

(ב) בשלמדנו צס"ד צריש פרק המפקיד דף ל"ד הראה א' הלומדים שי' בספר "אוצר מפרשי התלמוד" שמציא משלשה ספרים ששואלים את שאלת כת"ר הנכונה: למה הוסיף רש"י את הטעם דניחא ליה וכו' נוסף על

(ד) ב"מ מ"ו א' "הרי שהיו חמרי ופועלי תובעין אותו בשוק". וברש"י: "תובעין אותו מעות שחרם ומזונותיהם". למה הוסיף רש"י "ומזונותיהם"?

(ה) ב"מ נ"ב ב' "אמר חזקי מעשר שני שאין זו שוה פרוטה אומר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות לפי שאי אפשר לו לאדם לזמנם מעותיו".

ובתוס' הרא"ש מביא מהמהר"ם מרוטנבורג ששאל אם החסרון הוא צפירות שהן פחות משוה פרוטה, א"כ איך יתכן חילול על מה שנשאר במטבע, דמשמע שתלוי במטבע.

ותירץ המהר"ם וכו', עיי"ש בתוס' הרא"ש, ומייתי לה בשטמ"ק: "אלא ש"מ הכל תלוי בכסף, דשום מטבע לא יהא נתפס בקדושת מעשר אם לא יתקדש ממנו פרוטה אחת, אבל אם כבר קדוש מקדשו יכול לחלל עליו אפילו פחות מש"פ", עכ"ל הרא"ש בשם מהר"מ.

ואם כן יש לשאול: אם אין החסרון צפרות, וגם פרי מע"ש פחות משו"פ זכוהו להתחלל, ובלבד שבמטבע יתקדש פרוטה שלימה, אם כן למה צריך דווקא מטבע שיש בו כבר מעשר שני, יקח מטבע של חולין ויחלל המע"ש הפחות משו"פ על פרוטה שלימה במטבע?

ועל כרחין ז"ל כמש"כ הרמב"ם, שאין המע"ש חופס צפדינו יותר משויו, ואי אפשר לתפוס פרוטה במטבע חולין.

אבל להחולקים על הרמב"ם, וסוברים שאפשר להתפס על יותר משויו, א"כ יתפס המע"ש הפחות משו"פ על פרוטה שלימה במטבע של חולין? וע"כ ז"ל סוברים שהחסרון הוא צפרות, שפחות משו"פ אינו יכול לתפוס, וא"כ מה יושיענו שיש כאן כבר מעות הראשונות, כקושיית המהר"מ הנ"ל בתוס' הרא"ש?

בבבקה מאלד להאיר עיינוו צזה צעוהשי"ת.

לילך צדינא וצדינא, רק יכאיז לבו בלבד צסיפורו, ויכניס לו שנאה בלבו על השכנגדו, אין לומר לו, "אם לא שהוא משער בהקונה שאם לא יגלה לו האמת יכנס עוד הפעם לאותו חנות וירמאו החנוני צריך לגלות לו כיון שנשלמו שאר הפרטים" [לשון הח"ח זיע"א שם], א"כ מה זה תלוי בספק אם יש איסור להונות בפחות משמות, או שהוא היתר גמור, אפילו להאי גיסא שהוא מותר לגמרי, למה כתב הח"ח "א"כ ממילא איסור מן הדין לילך ולרגל עליו והוא בעל ליסנא צישא", וד"ו ז"ע: חדא אם הוא היתר גמור מה ליסנא צישא יש בזה שאומר עליו שעשה היתר גמור, ואם נאמר שמ"מ מכניס בלבד הקונה שנאה להמאנה אותו אפילו בפחות משמות, א"כ למה זה מותר להאי גיסא שעושה איסור, הלא מכניס שנאה בלבו בלי תועלת, שלא יוכל לתצוה את האונאה דפחות משמות, ואם משום התועלת הנ"ל, שידע הקונה לפעם הבאה שלא ליכנס לחנותו, וגם זה מיקרי תועלת שימנענו מלהתאנות אפילו בפחות משמות, א"כ גם להאי גיסא שלא עשה איסור, מ"מ יהי מותר לספר לו להתועלת הזו שלא יכנס לחנותו בפעם הבאה וירמנו אפילו בפחות משמות, ולמה כתב הח"ח שאסור לספר?

קיצור הדברים: אם אין תועלת צסיפורו שנתאנה פחות משמות, למה יהי מותר לספר להאי גיסא שעשה איסור.

ואם יש תועלת למונעו על להבא, א"כ למה יהי אסור לספר להאי גיסא שהוא מותר להונות בפחות משמות, הלא יש תועלת בזה על להבא.

כלומר: למה דין זה תלוי בהספק אם איסור או מותר להונות בפחות משמות, כמש"כ הח"ח זיע"א, מה נפקמ"נ יש אם מותר או איסור להונות לענין איסור או היתר הסיפור, והלא ד"ו צריך להיות תלוי בהשאלה אם יש תועלת על להבא מהסיפור.

ובבבקה לצאר לנו ד"ו, אשר לכאן היא שאלה גדולה מאלד צעוהשי"ת.

(ו) נ"ב ב' "מיתבי תרומה והזכורים חייבין עליהן מיתה וחומש", והתשלומין תרומה לריץ להיות בחולין מתוקנים ונתפסים להיות תרומה. וזדין תשלומי זכורים אם נהיים תרומה או זכורים, ונפקמ"נ אם מותר לאוכלן חוץ לירושלים - עיין כל מה שהוצא בזה בס"ד בסוף הספר <sup>אוצר החכמה</sup> "פניני רצנו הגרי"ז" מהמנ"ח ואבני נזר ואור שמח והגרי"ז וגליוני הש"ס וכו' וכו', יעוי"ש דברים מאירים ושמחים בעזה"ש.

(ז) נ"ג א' זרש"י [ד"ה והן נכסי כהן] "לקדש כהן את האשה משא"כ צמער סתם משנה כרבי מאיר דאמר מעשר ממון גבוה הוא והמקדש זו לא קידש".

איבני זוכר אם יש לכת"ר שליט"א הספר הנחמד "תורת זאב" תנינא, שנדפס בשנת תש"ס, ובסופו "פנינים ואגרות משמר הלוי" חלק רביעי. אם יש - ימחול נא לעיין שם [ב"פנינים ואגרות"] בסומן ז' ויראה מרגלית נפלאה בזה בשם מרן הגרי"ז זיע"א. ואם אין לכת"ר הספר הנ"ל - יודיעני נא, ואכתוב בלי נדר, כי יודע אני עד כמה יקר וחציצ לכת"ר שליט"א כל דבר תורה של מרן הגרי"ז, לשמו ולזכרו תאות נפש.

והנני מנפה ליקרת אמרותיו הטהורות להאיר עיני צמה ששאלתי בעניי

ציקרא דאורייתא

משה מרדכי הלוי שולזינגר

י. מכתב מזכרון מאיר לאנגליה

בס"ד עש"ק זא ו' שבט תשס"ז

שלו רב וכו"ס לרומעכתר"ה ידי"נ היקר יקרים שליט"א

נעימות צימנים נלח!

(א) ראינו בס"ד בריטב"א [ומוצא גם בשטמ"ק] ב"מ נ"ג א' ששאל אולי הצרייתא דמע"ש בטל ברוב אחיא כרצון, דפליגי אר' שמעון, וסברי דדבר שיש לו מתירין בטל ברוב, יעוי"ש בכל דבריו הקדושים.

וכמדו' שהוא חידוש עצום, דהא דקיי"ל בכל הש"ס שדשיל"מ מין צמינו אפילו צאלף לא בטל היא דעת ר' שמעון בלצד, ופליגי רבנן עלי, ומ"מ קיי"ל בזה כר' שמעון.

ויעויין בצקשה דברים נפלאים בזה בספר "שלמי שרה" סי' רל"ז, ודברי הריטב"א הנ"ל מאטרפס להאמור שם בס"ד. האם הנושא הזה ידוע להלומדים שי?

(ב) נ"ג ב' זרש"י [ד"ה מחילה לאכול דאורייתא מחילה לקלוט דרבנן]: "מחילה שנאמרה בתורה לא הזכרה אלא לאכול בתוכה, ושאמרו צמסנה מחילות קולטות אותם מלפדות עוד אם יא' דרבנן היא".

והמרשים לא הרשים אי' היא המשנה הנ"ל.

ואני עני שואל: איפה יש משנה כזו, שמבואר בה שמחילות ירושלים קולטות מעשר שני שנכנס לתוכן, לענין שאם אח"כ יא' חוץ למחילות, שוב אי אפשר לפדות. איפה זה מבואר צמסנה?

(ג) נ"ג ב' "מחילות לקלוט דרבנן".

אבל מן התורה אפשר לפדות מע"ש חוץ לחומת ירושלים, אפילו אם כבר הי' בתוך ירושלים ויא'.

ומה הדין אם עבר על הדין דרבנן, ופדה חוץ לירושלים את המע"ש שהי' צירושלים ויא', האם הפדיון חל?

הראו הלומדים שי' שצמנ"ח מלוא תמ"צ כתב לדבר פשוט שמן התורה חל הפדיון, וירדה הקדושה מהפירות של מע"ש, והרי הן חולין, ואם אוכלם חוץ לירושלים אינו לוקה, מפני שמן התורה כבר אינם מעשר, עכ"ל המנ"ח.

ולכאורה לשיטתו הוא הדין שמן התורה נתפסו מעות הפדיון בקדושת מעשר שני.

אמנם הראו הלומדים שי' שצשו"ת חת"ס חיו"ד סי' נ"ו בסוף הסומן כותב שאפשר שאי עבד לא מהני כדאמר רב יוסף בכתובות פ"א ז'